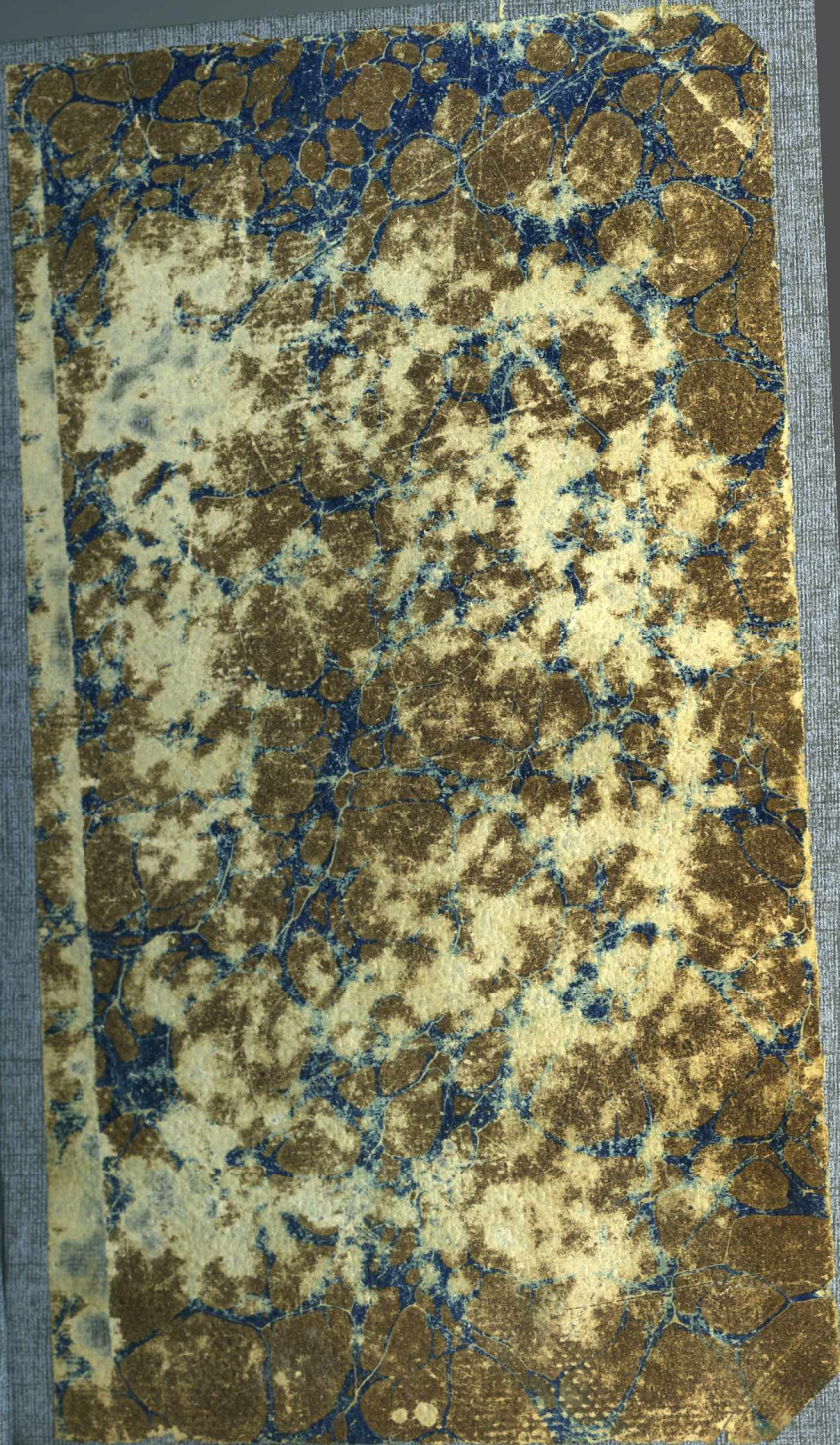

Politikai
röpiratok.

104.

GR. ANDRÁSSY GYULA,

SZENTIVÁNYI KÁROLY

104
816

ÉS

Csemegé

GOROVE ISTVÁN

(május 23-án)

TARTOTT

Csemegé

BESZÉDE.

4.

A „MAGYARORSZÁG“ 121. száma után.

PEST.

NYOMATOTT WODIANER F.-nél.

1861.

GR. ANDRÁSZY GYULA

SZENTIVÁNYI KÁROLY

1891
112

GORODTSEVIAN DE-BALLAGI GÉZA

(május 28-án)

TARTOTT

HERBONNÉ

A. MAGYARORSZÁG 121. sz. törvény

1891

NYOMATOTT WODIANER 1. sz. 1891

1891

Gr. Andrassy Gyula beszéde.

Midőn a nemzet hosszas elnyomás után először szólal fel — első feladatunk : constatirozni állásunkat az uralkodó fejedelem és az osztrák birodalom irányában. E tekintetben az ország összes jogérzetének hü és a feladat nagyságához méltó tolmácsolását — nagyérdemű képviselőtársunk Deák Ferencz felirati javaslatában találjuk.

Mit akarunk mi? — törvényes szentesített jogunkat, se többet se kevesebbet. Többet kívánni nem akarunk. — Kevesebbet elfogadnunk nem lehet.

Méltán várhatta volna tehát e nemzet — midőn a fejedelem jogainak hitlevél általi megerősítését ígérte, — méltán Ausztria örökös tartományai, melyek nem polgárháborút — hanem békét és nyugalmat óhajtanak, méltán Európa, mely a béke fentartása által van Ausztria kérdésében érdekelve : hogy a fejedelem első szavai — a kibékülés szellemétől áthatva — a jogban keresendik azon alapot, melyet az anyagi erőben feltalálni nem lehetett. E remény nem teljesült. A birodalmi trónbeszédben — a február 26-iki pátens erőszakos végrehajtása lón alapelvül kimondva.

Ausztria megszilárdulásának legnagyobb akadálya — a multak véres emlékében keresendő, s midőn a mult küzdelmek eredményét kellene constatirozni, ismét a küzdés megnyitása tétetik kilátásba.

Ez azon kérdés jelenlegi állása, mely

elleneink hibája és a mi érdemeink által európai kérdéssé vált.

E kérdés hasonlít Kolumbus tojásához, a nehézség csak a felállításban van. Ausztria 37 millió lakosa közül 30 millió nem tartozik a német nemzetiséghez, s ennek daczára 11 évvel ezelőtt — midőn a történeti dualismus erőszakkal megszüntetett — egy centralisált és német birodalmat alakítottak. Az új Ausztria egy pyramis volt hegyére állítva. A természet törvényénél fogva felfordult; és most mit csinálnak vele? igyekeznek felemelni, de nem hogy alapjára, hanem hogy ismét hegyére állítsák.

Európát nem az érdekli: hogy a februári pátens fog-e érvényre juttatni vagy nem? hanem az: hogy lehet-e alkotmányos és szabad az osztrák birodalom azon új alapon, melyre állíttatni czéloztatik? — hogy Ausztria új megalakulása hová fogja terelni a birodalmat, az alkotmányos vagy az absolut hatalmak táborába.

— Ezért nem kerülheti ki figyelmünket a trónbeszéd, mely nincs ugyan hozzánk intézve — de Európához szól, az ujonan tervezett császárság programmjának tekinthető.

Hütlens és könnyelmű tanácsadói azok ő felségének, kik általa ezen szavakat mondatták.

Én megengedem, hogy sok és terhes uralkodói kötelességei lehetnek Ő Felségének, de tekintsük bár ezeket az egyszerű morál vagy az állambölcsészet legmagasabb szempontjából, a legelső és mindenekfeletti feladatnak látszik, meggyőzni népeit, hogy uralkodási jogának alapjául ezentul a jog s nem a hatalom szolgáland; megszüntetni azon bizalmatlanságot, melyet 11 évi elnyomása minden jognak és

törvénynek, méltán ébresztett e nemzet minden osztályában; megszilárdítani azon monarchikus eszméket, melyeket gyökerekben ingatott meg egy szivtelen buraukratai rendszer. Helyreállítani ismét azon alapot, mely nélkül a legerősebb monarchia sem bír biztos jövővel: a történeti jog és a törvények szentségét.

A historia példája mutatja, hogy a legnagyobb monarchiák is eszmékben hordják jövőjüket, és csak ezek által nyernek sulyt az emberiség mérlegében. — Anglia az ösalkotmány elveinek védője. Franciaország a népfenség és a civilisatio eszméjét irta zászlójára. Oroszország a nagy szlávideát képviseli. Poroszhon jövője a német egységben van; de Ausztria mit képvisel, ha a történeti jogok szentségét sem képviseli? azt felfogni képes nem vagyok.

Hütlén tanácsadói Ő Felségének azok, kik a trónbeszéd szavait sugalták, mert megcsalták a fejedelmet és az európai közvéleményt, midőn a tények elferdítésével elhithetni igyekeztek azt: hogy Magyar- és Horvátország részéről a birodalmi tanács kérdésének kedvező megoldása remélhető. A felelősség, mely őket ezért terheli, annál sulyosabb, mert nem lehet föltennünk, hogy Ő Felsége a februári pátenserőszakos végrehajtását kimondotta volna ha tagadja, hogy nem az ország egy részének, hanem véleménykülönbség nélkül Magyarországnak egyetemének komoly és változhatlan elhatározása, nem adni fel őseitől öröklött jogait semmi octroyozott alkotmány keedveért, nem lehet föltennünk, hogy Ő Felsége, midőn a februári páténst nem csak az örökös tartományok, hanem az egész birodalom alaptörvényeül nevezi, tudta volna azt, hogy ez által alapszerződéseinket szünteti meg, melyeknek

megtartása a monarchia főállásának nélkülözhetlen föltétele.

Egyébiránt Európa már megitélheti a trónbeszéd állításának valóságát. A horvát országgyűlés megfelelt magáért, — és minékünk nem marad egyéb hátra, mint : példáját követni — üdvözölvén horvát testvéreinket azon a téren, melyen a köztünk fenforgó kérdés a közös jogokhoz való ragaszkodás által már félig megoldottnak tekinthető.

Visszaéltek Ő Felsege bizalmával, mert oly alkotmány szentesítésére akarják hittel kötelezni, melyet fentartania lehetetlen.

Az ausztriai birodalom két alapon állhat fen, vagy a trónbeszédben kimondott egységes császárság alapján, vagy azon történeti alapon, melyen három századon át létezett. Ausztria uralkodója lehet absolut fejedelem az egységes császárság alapján, vagy alkotmányos a personal unio mellett, de alkotmányosan kormányzania azon új osztrák államot, melynek alaptörvénye Magyarország elnyomása volna, lehetetlen — mint magukban lehetetlenek a trónbeszéd minden ígéretei; — mig ugyanis egyrészt a február 26-ki törvények erőszakos végrehajtás mondatik ki, más részről az egyes koronaországok egész történeti alkotmányainak fentartása ígértetik. E kettő merőben lehetetlen.

Mig a magyar törvényhozó test szabadon fog választatni, nem képzelhető oly országgyűlés, mely legfőbb jogairól lemondván, a birodalmi tanácsba küdené követeit.

Mig a szabad választáson alapuló megyei rendszer fenáll, addig egy megye sem fogja a kormány alkotmányellenes parancsait teljesíteni.

Mig a hivatalok választás által töltenek be, egy hivatalnok sem fogja végrehajtani a kormány rendeleteit. — Ha tehát erőszakkal czéloztatik a február 26-ki patens végrehajtása, nemcsak az ország alkotmányának egy részét — hanem összes alkotmányát kell megszüntetni, országgyűlését feloszlatni, megyei rendszerét megsemmisíteni és idegen hivatalnokokkal elárasztani a hazát, mint ez a legközelebbi multban történt.

Ez az alternativa, mely előttünk s az osztrák birodalom ura előtt áll, ellenkezőt ígérni csalódás vagy hitszegés volna.

De a mi Magyarországra áll, áll a többi tartományokra is, a mennyiben történeti jogokat a centralis hatalomnak feláldozni vonakodnának.

Hogy még kevésbé lehető azon ígélet teljesítése, mely a februári patens és az egységes császárság eszméjének életbeléptetése folytán — a seregnek reductióját, és így a kiadások s bevételek egyensúlyozását teszi kiállításba, azt talán bebizonyítani sem kell. Mert mindenki, ki Ausztria viszonyait ismeri, kénytelen átlátni, hogy az erőszakos egységnek nem lehet más támasza, mint a hadsereg, s nem lehet más eredménye, mint a status-banquerotte.

Mondatik a trónbeszédben, hogy Ausztria minden népei erélyes kifejezést adtak azon ohajtásoknak, hogy a birodalom különböző országai között a kapocs fentartassék. Ezen kapcsot mi is óhajtjuk fentartani a *pragmatica sanctio* értelmében a *personális unio* által.

A különbség tehát az: hogy mi közös kapocsnak azt akarjuk, a mi állandó és változhatlan. Azok, kik a birodalmi tanács s az ösz-

állam eszméje mellett harcolnak, oly köteléket akarnak, mely nem állandó; s a többség kedve szerint minden perczen változhatván, mindannyiszor a birodalom fenállását fogná kérdésbe hozni. Ha megfeszítették e kapocs, rablánczczá lesz — ha megtágíttatik semmivé. Minek tehát uj és ingatag kötelék ott, hol századokon keresztül fenálló és változhatlan kapocs létezik.

Ausztria népei a foederatio és a birodalmi öszállam egysége között választhatnak. E két eszme közt azon lényeges különbség van, hogy a foederatio a két résznek egész jogi állását és politikai individualitását meghagyja, abból semmit el nem vesz s mindenik a másik szabadságában találja biztosítékát. Ellenben az öszállam eszméje folytán minden egyes tartomány jogainak főbjeit tartozik feláldozni, és pedig nem a többi népek, hanem egy centralis hatalom kedvéért, mely hasonlít a bibliai csethalhoz azon különbséggel, hogy Jonást elnyeli, de vissza nem adja többé. Egy oly centralis hatalom kedvéért, mely természeténél fogva az országok autonomiája ellenében csak úgy tarthatná fen magát, ha minden egyes nép jogait egyenkint absorbeálja; mit annál biztosabban tehet, ha Magyarország önállását feladná; mert ekkor elveszett azon archimedesi pont, melyről a közös szabadság már annyiszor visszaállított.

A mi szabadságunk tehát Ausztria többi népeinek is egyedüli biztositéka; — mert a mult történetében látjuk, hogy Ausztria sokáig kormányoztatott absolut módon — míg Magyarország alkotmányát elveszté; de hogy Ausztria szabad lett volna, míg Magyarország elnyomatott, erre példa még akkor sincs, midőn az elnyomás a némettség nevében történt.

Szomszédaink a Lajthán tul is csak ugy lehetnek biztositva, hogy az uj octroyrozáson alapuló alkotmány meg fog tartatni náluk: ha a történeti jogokon alapuló alkotmány nálunk elismertetik. Hogy hihetnek, miszerint a jelen uralkodó ígéreteit megtartják utódai — ha a jelen uralkodó meg nem tartaná elődei ígéreteit. Hogy hihetnék, hogy az egyszerű ígéretet megtartja az, ki a szerződést eltépi.

A mártiusi alkotmány mindazon elveket magában foglalja, melyek a februári patensben található, de e felett a miniszteri felelőségekben oly biztosítékot nyujt, melyeket az ujabb törvényekben hiában keresünk. Ezen alkotmány 5. §-sa minden népfajok egyenjogúságát biztosítja, a 13. §-sa a császárt és utódait kötelezi az alkotmányrai eskületételre, a 17. §. minden oly szerződéseknek érvényességét, melyek a birodalomra uj terheket rónak, a birodalmi gyűlés beleegyezésétől föltételezi, a 18. §. minden rendelkezés érvényességére egy felelős miniszter ellenjegyzését kívánja.

Hogy mult ki, nem siratva senkitől, azon alkotmány, mely akkor Ausztria örökös törvényének hirdettetett, és mely Ausztria egyik felének annyi áldozatában került? azt tudja mindenki.

Mi lett a nemzetiségek egyenjoguságából, mi a terhek szabad megajánlásából, mi a felelős miniszteriumból, azt tudjuk mi, s tudják Ausztria minden népei. Lehet e tehát, hogy még most sem tanulták volna meg szomszédaink azt, hogy egy alkotmánynak, melyet a birodalom fele elfogadni nem akar, nem megszüntetése nehéz, hanem életbeléptetése lehetetlen!

Sokan a Lajthán tul azt hiszik, hogy Ma-

gyarország, midőn historicus jogainak fennállását követeli, kizárólag külsegedelemre számít. Ebben csalatkoznak. Mi mindenekfelett magunkra s jogunk szentségére számítunk. Tudjuk mi, hogy a diplomatia sokszor hasonlít a római néphez, mely midőn a circusokban a keresztények harczát nézve a vadállatok ellen, szivesen tápsolt a győzelmes kereszténynek, de nem segített neki, -- és koszoruit mindig a győztesnek tartotta meg.

Azouban tudjuk mi azt is, hogy az 1861-i diplomatia, nem a régi diplomatia többé, hogy a két nyugoti nagy hatalom dicsőséges kezdeményessége folytán a fejedelmi jogok tisztelete mellé a népjogok tisztelete is felvétellett. Tudjuk azt, hogy a hol a jog az erővel párosul, és az erő a kitartással — ott a szabad népek kormányai nem tagadhatják meg sokáig az elismerést.

És ezért meg vagyok győződve, miszerint lehetetlen, hogy Európának minden alkotmányos állama át ne lássa azt, hogy erkölcsi erejének egész súlyával tartozik megakadályoztatni egy oly állapot visszaállítását, mely Ausztria alkotmányosságát lehetlenné tenné, és Európa békéjét okvetlen meg fogná zavarni.

De birjuk bár az európai közvélemény erkölcsi támogatását megnyerni, vagy magunk maradunk e harczban: mi nem adhatjuk fel a köztünk és Ausztria uralkodója közt fenálló szerződést, nem az egy ezredévig fenállt alkotmányunkat, oly törvényekért, melyeket megváltoztatni a fejedelem önkényétől függ.

Nem adhatjuk fel alkotmányos önállásunkat, mert érezzük, hogy minden népnek meg van saját hivatása, melyet teljesítve, az embe-

riség közjólétét mozdítja elő. Midőn a török hatalom fenyegeté a kereszténységet s általa a civilisatio érdekeit, Magyarország volt Europa védfala. Midőn később a protestantizmussal együtt a nemzetek szabadsága is veszélyben forgott, ismét a szabadság oldalán találjuk a nagy részt katolikus Magyarországot. Szóval, bár hogy nevezték az emberiség haladásának eszméjét, kereszténység, vallásszabadság, vagy alkotmányosság, nemzetünket mindig a haladás zászlója alatt találjuk. Ha sebeink vannak, ezen a csatatéren nyertük.

E feladat nem szünt meg; az absolutismus tanai meg vannak törve elvileg, mindenütt; de ha annyi vereség után mégis oly sokszor térnek vissza, oka csak az, mert az emberek nem tudnak többé szolgák, de még nem tudnak szabadok lenni.

Az absolutismus elavult elvei helyett, bölcs és gyakorlati szabadságot teremteni a jelen kor föladata. E téren magyar hazánkra nagy szerep vár. E tekintetben Ausztria legközelebb multja meggyőzhette Európát is, hogy reánk inkább van szükség, mint valaha. Nemzetek nagyságát nem számok képezik, bölcsesség a törvényhozás, bátorság a harcztéren, ezek egy nagy nemzet ismertető jelei. E két tulajdon meg volt őseinkben s meg lesz bennünk is. — Nagy nemzetté kell tehát lennünk, — nem erőszakos annexiók, nem nagy követelések, hanem — ha úgy lehet magamat kifejeznem — belterjes működés által. Ha sikerül megőriznünk a szabadság uralmát a világ ezen részén, úgy legyen bár csekély vagy nagy a hatáskör, melyben a nemzet a gondviselés által működni hivatva lesz, ha nem is a tér, de a nemzet nagy leend!

Ellenkezőleg azzal, mit némely elleneink elhíttani akarnak, mi nem a külsőségekben, de még nyelvünkben keressük kizárólag nemzetiségünk biztosítékait; — nem mindenkhez ragaszkodunk mi, hanem azon eszmékhez, melyek nemzetiségünkkel összeforrtak annyira, hogy azokat egymástól elválasztani nem lehet.

Nemzetiségünket fen akarjuk tartani, mert e haza minden fia a mi vezetésünk alatt lettek a szabadság apostolaivá. Nem az a mi dicsőségünk, hogy őseink elfoglalták és megtartották azon földet, melyet most Magyarországnak neveznek, hanem dicsőségünk az, hogy midőn annyi hatalmas nemzet nem tudta megőrizni szabadságát, — mi a legnehezebb viszonyok közt is — a szolgaság pusztájában egy oasist tartottunk fel, az alkotmányos élet számára. Hogy hosszú időközön keresztül az alkotmányosság menhelye, csak Európa két végén — Anglia és Magyarország volt. Érezzük tehát, hogy hűtlenek lennénk őseink emlékéhez, ha feladnók nemzeti önállásunkat, melyre nemes hivatásunk érzete és nemzetünk multja egyiránt jogosít.

Mi tehát nem fogadhatunk el semmi egyéb alapot, mint azt, mely a *pragmatica sanctio* értelmében a *personal-unio* erejénél fogva létezik, s a 48-ki törvényekben gyakorlatilag újabban körülíratott.

Felhozatik ez ellen, hogy a 48. törvények teljes visszaállítása Ausztria nagyhatalmassági állásával még nem egyeztethető. Ha Ausztria nagyhatalmassága alatt Ausztria ereje értetik, s ezt én pedig másképp értelmezni nem tudom, úgy e kérdést 2 szempontból lehet megítélni: a történeti vagy az elméleti szempontból.

A történet azt mutatja, hogy sohasem volt Ausztria erősebb, mint midőn a dualismus

fenállott; és sohasem volt gyengébb, mint mióta az erőszakkal megszüntetett. Ausztria nagyhatalmi állása akkor veszett el, midőn a nemzet idegen segítséggel győzetett le. Ezen helyzet érzetében, mondá Schwarzenberg herceg amaz érdemtelenül hires szavakat: „a világ csudálkozni fog Ausztria hálátlansága felett.“ — Ausztria hálátlan volt, de ez által csak hitelét veszíté, a nélkül, hogy erőt nyert volna; mert ama szomorú emlékü miniszter elfeledé, hogy a hálátlanság politikai erénye csak az erősnek szabad, de a gyengének vesztére van.

Világosnál két függetlenség veszett el — a magyar és az osztrák, — és a mint együtt veszték el, úgy csak együtt lehet azt visszaállítani. Mit idegen segéd elvett a birodalomtól, csak saját népei adhatják vissza.

A mi a kérdés elméleti oldalát illeti, senki sem fogja hinni azt: hogy Ausztriát kevésbé védené azon Magyarország, mely benne függetlenségének biztosítékát látná, mind védhette azon Magyarország, mely alkotmánya visszaállítását csak akkor kezdte reményleni, midőn az ellenség ágyui hirdették: hogy a szabadság közeledik.

Ausztria nagyhatalmassági állása tehát nem szenvedne a 48-ki törvények visszaállításával, hanem külpolitikája kényszerüleg változnék. Ausztria védrendszere erősebb volna mint valaha, de Ausztria nem volna többé offensiv, hanem inkább defensiv hatalom, s itt a mi érdekünk egyszerre Ausztria és Európa érdeke is.

Ausztria érdeke, mert csak így várhatják az örökös tartományok is mi a trónbeszédben ígértetik: a sereg reductióját, s ez által a kiadások és bevételek jövőendő egyensúlyozását. Mert csak így remélhető, hogy a birodalom

jövedelmei a birodalom felvirágzására, és nem csak egy óriási katona és hivatalsereg fentartására fognak szenteltetni, csak így lehet, hogy valahára bekövetkezzék azon idő, midőn Ausztria népe is mint más boldogabb nemzetek, saját anyagi jólétükről fognak gondoskodhatni, a helyett, hogy véröket oly ügyekért kénytelenítették ontani, melyek Ausztria minden népe előtt idegenek és sokszor érdekeikkel ellenkeznek.

A dupla sas nem fogna lobogni Rómában, Toscanában, Hessenben és Holsteinban, hová talán a sereg dicsősége, de nem a népek boldogsága érdekében küldte azt az egységes császársági kormány. Hanem egy elviselhetetlen adó sem fogná csirájában előlni Ausztria népeinek fejlődését.

Ausztria defensiv állása egyszersmind európai érdek, mert a közbéke érdekében van, hogy megmaradjon mind az, mi legujabban egy új és természetes, — mert a népek jogain alapult — egyensúly érdekében történt.

Európa érdekében van egy alkotmányos Ausztria független Magyarországgal; mert csak ennek szabadelvű befolyása alatt oldhatná meg saját magát a keleti kérdés, a nemzetiségek alapján, osztály és elnyomás nélkül.

Mondatik továbbá, hogy a 48-diki törvények visszaállítása ismét a 49-diki eseményeket vonná maga után. — Ezen állítást merőben tagadom.

A mint hiszem, hogy e hazának minden fia kész lenne vérét ontani a haza szabadságáért — ha oda kényszerítették, — úgy bátran ki merem mondani, hogy a magyar nem forradalmi nép, és a végső ellenállásra csak úgy határozza el magát, ha lépésről lépésre reá kényszerítettik, — mint ez 48-ban történt. —

Nem szándékom a multnak emlékét feleleveníteni, mert elvem, hogy politikában a szenvedély csak akadály, melyet az ész mellőzni rendel; hanem csak röviden emlitem a két tény, mely a forradalom kezdetét és végét jellemzi. Jelachich horvátországi bánná lett kinevezése egy nappal előzte meg a magyar minisztérium helybenhagyását — és a márcziusi alkotmány kihirdetése, — mely az ország törvényes függetlenségét egy tollvonással szüntette meg, egy hónappal előzte meg a debreczeni országgyűlés határozatát. — Egyébiránt a történelem feladata leendő elfogulatlan ítéletet hozni azon események felett, melyek a 48-diki törvényeket szentesíték. Van azonban egy tény, melyet a historia, bármi elferditése daczára, sem fog tagadhatni soha; és ez az, hogy a forradalom kitörésének oka nem abban keresendő, miként a 48-iki törvények elfogadtattak, hanem abban, hogy meg nem tartattak. Igenis, a 48-iki események maguk után vonták a 49-iki küzdelmeket, mint a megtámadás maga után vonja a védelmet — s mint a hódítási vágy a függetlenségi vágyat.

Az európai közvélemény előtt tehát nem hozhatja fel Ausztria azon érvet, hogy a 48-iki törvények visszaállítása a multak ismétlését vonná maga után, mert azok sohasem voltak őszinte kísérlet tárgyai. De annál inkább meg volt kísértve azon egységes császársági rendszer, mely most ismét visszaállíttatni czéloztatik. — Erről elmondhatjuk és el kell mondanunk:

Ez azon rendszer és nem Magyarország elválási szándoka, mely a multnak szomorú, de reánk nevezé dicső küzdelmet idézett elő.

Ez azon rendszer, mely Ausztria államadósságát 3000 millióig emelte.

Ez azon rendszer, mely Ausztriát a muszka czár lábaihoz terelte, és a 36,000,000 népességű monarchiát oly állásba helyezte, hogy egy félhivatalos röpirat azt alapján képes megrázkódtatni.

Egyébiránt, mi magyarok ezen rendszernek sokat, igen sokat köszönhetünk. Ezen rendszer vas vesszeje szüntetett meg minden pártot, és egyesített vallás- s osztálykülönbség nélkül mindenkit e hazában az alkotmány zászlaja alatt.

Ez győzte meg Ausztria örökös tartományait is — az alkotmányosság szükségéről; — mert átlátták, hogy a hatalom künn és bent, a centralisatio nevében — pénzüket, vértüket és becsületüket áldozta fel a szabadság érkei ellen.

Igaz — az emberiség egy törvénye, hogy azon eldöntő fordulópontok, melyekről a trónbeszéd emlékszik, véres harcok tárgyai szoktak lenni, de e harc nálunk már három század óta tart. És még sem lenne elég?

Ne felejtsek el azok, kik a fejedelemlenek ily tanácsokat adnak, hogy e haza egy fele a török — más fele osztrák kézben volt — sokszor és számos éveken keresztül, akkor Ausztria az egész német császárság haderejével rendelkezett, és még sem tudta keresztülvinni azt, mi jelen elhagyott állapotában, erőszakkal végrehajtatni szándékoltatik. A harc tehát már meg volt, és így a fejedelem s a nemzet feladata nem egyéb, mint eszközölni: hogy annyi vér hiába ne folyt, annyi szenvedés hiába ne türetett, s a mult évek tapasztalata hiába el ne mult legyen, s így alaptörvényül ismerni el azt, mi százados és legujabban megnyitott küzdelem tárgya volt.

A köztünk és az osztrák birodalom többi

részei között fenálló kérdésnek két solutiója van:

Egy békés és biztos eredményü, mely a fenforgó anyagi kérdések méltányos megoldása mellett — a két rész szabadságát egyaránt biztosítja — a personal unio s a 48-ki törvények alapján.

Egy véres és kétes kimenetü, az összallam s a császársági egység erőszakos végrehajtásának eszméjében.

A választás nem rajtunk van, de a felelősség sem.

Mi a nemzet felszólalásának formáját illeti, nem fogok azok czáfolásába bocsátkozni melyek e részben felhozattak. Rövid leszek, mert semmitem győzhet meg arról, hogy törvénysértés foglaltathatnék egy oly felírásban, mely e nemzet minden jogait követeli, de egyet sem ad föl, mert minden felhozott okok sem győzhetek meg arról, hogy a nemzet méltóságát sértethetők meg akkor, midőn mi, a fegyvertelen Magyarország Ausztriának egész anyagi erejével szemben, csupán jogainkra támaszkodva, a fejedelem elébe azon feltételeket jelöljük ki, melyek mellett ismerhetjük el egyedül uralkodási jogának törvényességét. És ezért nem csak hogy a nemzet méltóságát nem láthatom sértve, hanem azt hiszem, hogy a jog és a törvényesség zászlója sohasem volt magasabban emelve Európa előtt, mint ez feliratunkban jelenleg történik.

Csak egy kérdésre akarok felelni, mely itten tétetett. Mi történik a felirat után, ha jogaink csak egy része ismertetik el és egy része megtagadtatik? Az, hogy a bécsi kormány enged és alkuszik, mi pedig nem engedünk mert nem engedhetünk.

Politikai pártok hasonlítanak a magnes-

hez, van egy oldaluk melyik vonz, és egy mely eltaszit. Az eddigi diskussziók eredménye konstatirozta azt, hogy köztünk nagyobb a vonzó, mint a taszító erő. Jobb volna tehát meddő formavitatkozások helyett, meggyőzni a világot és a hazát arról, hogy a felirat ama szavai mellett Magyarország a 48. törvényeket nem adhatja fel soha (az összes nemzet mint egy ember áll). — És akkor, ha ugy tetszik a bécsi kormánynak — küldhetnék haza, mi pedig elmondhatjuk küldőinknek, midőn Magyarország függetlenségéről volt szó — egy képviselője sem adott különvéleményt. En tehát Deák Ferencz indítványát mind lényegében, mind formájára nézve pártolom.

Szentiványi Károly beszéde.

Hiszem, sőt meggyőződésem, hogy Európának nincs nemzete, mely a lefolyt 13 év alatt nagyobb zaklatásoknak, sanyargatásoknak, sőt üldözéseknek lett volna kitéve, mint a magyar nemzet. Alig hogy idegen hatalom, kül-interventió a védelmi harczot megszüntette, mely az 1848-ki törvények őltalmazása végett keletkezett: azonnal neki estek mindennek, mi szent egy nemzet előtt. Megszüntették alkotmányunkat, megtámadták nemzetiségünket, megsértették vallásbeli szabadságainkat, szétrombolták anyagi jólétünket, el akarták temetni szellemi haladásunkat, — s ezenkívül számtalan családnak jólétét s nyugalomát elvették. S ez az, a mit elvettek. Már most nézzük mit adtak, a miről azt mondták, hogy a civilizatio érdekében adják?

Adtak egy roszt, anyagot, sokban nevetséges közgazgatást, mely általános ellenszenvet ébresztett, s maga a nép előtt is gúny tárgyává lett. Ide dobtak egy polgári törvénykönyvet, oly pörrendtartással, melynek célja nem a perlekedés könnyítése, hanem pénzkeresés, valóságos üzérkedés volt. — A kész és Európa jogtudósai által nem csak elismeréssel, hanem

magasztalással fogadott magyar büntető törvénykönyv helyett adtak egy büntető törvénykönyvet, melynek ferdeségei és fonáságai a személy- és vagyónbátorságot Magyarországon sohasem tapasztalt mértékben veszélyeztették; a kárvallottakat pedig azon állapotba hozták, hogy károsításukat inkább megtagadták, mintsem hogy az eljárás zaklatásainak kitegyék magukat. Mindezekon kívül elviselhetetlen terhekkal adóztatták meg törvénytelenül az országot; — nem ismert, s a haza anyagi érdekeit kimerítő indirect adózásokkal terhelték törvénytelenül a nemzetet. Mindezeknek végrehajtásával legnagyobb részben idegen, a külföldről behozott tisztviselőket bízta meg.

Nem akarom ezen idegen tisztviselők által véghezvitt zsarolásokat egyenkint elszámolni; annyit azonban mondok: hogy nagyszerű defraudatiók, melyek az államgépezetet megrendítették, az állam és árvák vagyonának elsikkasztása, napiesemények voltak, s oly bűnök követték el, melyektől minden becsületes ember undorral fordult el. A forradalmakat a forrásban levő borhoz hasonlították, annyiban, mennyiben mindakettő a tisztátalanságot, a szemetet a felszínre emeli. Sohasem volt forradalom, mely a felszínre annyi szemetet emelt volna, mint az ausztriai tizenkét évi absolutismus, s ez az a civilisatió, melylyel Bach uram és pajtásai Magyarországot megajándékozták.

Mi természetesebb mint az, hogy ez ilyen rendszer és eljárás miatt minden állam legerősebb oszlopa, nemcsak megrepesztett, hanem összeomlott. Ennek ismét az lett eredménye, hogy erőben lankadva, tekintélyben megfogyva, hatalomban apadva, csak adósságokban gyarapodva áll Európa előtt elgyengülve a hajdan hatalmas Ausztria.

Látva, hogy ezen rendszer végpusztulást fog okozni, az osztrák monarchia megmentését némi alkotmányos intézkedésekben vélték feltalálhatni, s kiadták az oct. 20. diplomát. A magyar nemzet e diplomában kereste a *pragmatica sancti*ónak a nemzet jogait és szabadságait biztosító részét, de azt sehol sem találta meg. Ekkor egy hang, egyetlen egy hang emelkedett; de hatalmas; mert az összes nemzet egyesült hangja, mely az 1848-diki törvényeket követelte. Tudja a nemzet, hogy csak ezen törvények

ótalma alatt van jövője biztosítva, tudja, hogy ezen törvények védhetik meg a lefolyt évek szenvedéseitől; tudja a nemzet, hogy ezen törvényeket védte legbeesesebb vérével; tudja, hogy a 48-diki törvényeknek minden betűjén egy elesett hősnek, vagy egy politikai mátyrnak a vére nyugszik. Ezen törvények a nemzet szívéhez vannak növe, melyekhez, mint egy szentséghez, csonkítási szándékkal nyulni nem szabad.

A nemzetnek ezen kijelentett kívánságára feleltek a febr. 26-ki statutummal, melyben a többek közt a pénz-, had- és kereskedési ügyet a nemzettől elvették, s a birodalmi tanácsnak átadták. Ugyanekkor sürűbben kezdtek a Lajthán tul azon állítások terjedni, hogy a 48-ki törvények előtt Magyarország régibb törvényei szerint nem personal-, hanem real-unio létezett. Ez bizonyosan csak a külföld ámitása végett történt. Pap Mór képviselótársunk felmentett attól, hogy régibb törvényeink idézése által ezen állítás hamis voltát bebizonyítsam. Én csak ezen állítás képtelenségéről kívánok egy-két szót szólni.

A magyar nemzet mindig alkotmányos nemzet volt. Már magában az alkotmányosság eszméjében bennfoglaltatik az, hogy a pénz- és hadügyről rendelkezék, a minthogy számtalan törvényekben rendelkezett is; de képtelenség föltenni azt, hogy egy alkotmányos nemzet beleegyezhetett volna valaha abba, hogy egy idegen nemalkotmányos nemzet rendelkezék pénze- és vére felett. Ebből azonban ne következesse senki, hogy ha Ausztria némi alkotmányos formákkal bir is, a magyar nemzet valaha hajlandó lehetne Ausztria képviselőivel együtt tanácskozni. — Magyarország, mit törvényeinek sértése nélkül megtehet, meg fogja tenni Ausztria érdekében; de függetlenségét törvényhozásban és kormányzásban feláldozni sohasem fogja.

A 48-ki törvények a kormányzás külső formáját megváltoztatták annyiban, a mennyiben dicasterialis kormányzás helyett felelős miniszteriumot alakítottak; de a fejedelmi jogokat legkisebb részben sem korlátozták. A fejedelem személyének sérthetlensége ki van mondva, a törvények szentesítésének joga nála van hagyva; a végrehajtó hatalom a fejedelemet illeti; az egyházi és világi méltóságoknak s az ország hivatalnokainak, ugyszintén a sereg tiszt-

jeinek kinevezése a magyar királyt illeti; a kegyelmezési jog a fejedelem kezébe van letéve.

Igaz ugyan, hogy némely teendők a nádorra vannak bízva, de ezeknek mellőzése a magyar királytól függ, mert azon pillanatban, midőn a magyar földre lép, fejedelmi jogainak gyakorlatát átveszi. — Mi tehát akkor, midőn az 1848-diki törvényt védjük a magyar király jogait is oltalmazzuk, és csak azt nem akarjuk s nem akarhatjuk, hogy a magyar király jogai az osztrák császárra ruháztassanak át, s nem is hiszem, hogy azok, kik az osztrák császár jogait a magyar király rovására akarják kiterjeszteni, az uralkodóháznak hasznos szolgálatokat tegyenek.

Azt mondják, hogy a real-unio Ausztria népeinek érdekében áll. Uram Isten, mi nem történt minden a népek érdekének firmaja alatt, a népek érdeke ellen. Valahányszor a hatalom végczélját bevallani nem akarta, vagy egy nem sikerült kísérlettel kénytelen volt felhagyni, mindig azt mondta, hogy ez a népek érdekében történt, erre a történelemből számtalan példákat lehetne előhozni; — de minek keresünk a távolban példákat, midőn előttünk áll az okt. 20-ki manifestum, melyben az mondatik, hogy a követett rendszer és 12 évi szenvedéseink a nép érdekében történtek.

A népek érdekei nem állnak egymással ellentétben, csak az önzés és a nagyravágyás hozta igen sokszor a népek és nemzetek érdekeit egymással ellentétbe.

Ausztria népeinek két főérdeke van: az egyik „Magyarország megnyugtatósa,” ezt nemcsak én mondom, ezt Európa közvéleménye mondja. — Nézzék meg Európa legtekintélyesebb lapjait, és állításon igazolva fogják látni. (Ugyvan.) Magyarország megnyugtatóásával Ausztria népei virágzó állapotba jöhetnek, enélkül soha. (Helyes ugyan.) Ausztria népeinek érdeke továbbá: a „béke fönntartása.” De nem azok, kik bureaukban holmi alkotmány-féléket octroyirozgatnak; nem azok, kik ünnepélyes szerződéseket egy tollvonással meg akarnak semmisíteni; nem azok, kik szentesített törvényeket támadnak meg; nem azok, kik soha el nem fogadható intézkedéseket akarnak egy nemzetre reáerőszakolni, hanem azok, kik a szerződések szentségét kívánják

fönntartani, azok, kik a törvényhez ragaszkodnak, azok, kik egy egész nemzet igazságos kívánságait számbaveszik, a béke valódi emberei.

Szivem érzését mondja ki az indítvány akkor, midőn azon törvényeket kívánja megváltoztatni, melyek a magyar nyelvnek némi előnyöket adnak, s a nyelv- és nemzetiség kérdését a jogegyenlőség alapján kívánják törvény által rendezni. Szinte meggyőződésemet mondja ki az indítvány akkor, midőn törvény által kívánja kimondani azt, hogy vallás a polgári jogok élvezetére nézve akadály ne legyen.

En a polgári jogok kiterjesztése és az urbériség eltörlése közt egyrésztől, másrésztől pedig a nemzetiségi kérdés közt a következtetésekre nézve némi hasonlatosságot látok. Mennyi izgatásoknak, csábításoknak, ígéreteknek, lázításoknak a volt kiváltságos osztály ellen, volt a nép a reactio emberei által a tizenkét év, de különösen a jelen mozgalmas időben kitéve, azt mindenki tudja. És mit tett a nép? a hamis prófétákat elutasította, sőt elfogta, s a mostani törvényhatóságoknak átadta. Ezen tétivel a nép az összedült választó falak romjai felett bizalmat szavazott a volt kiváltságolt osztály irányában, s nem az urbéri papirosok, hanem ezen bizalom az igazi, a valódi, a megbecsülhetetlen nagyságu kárpótlás a megszüntetett urbériségért (helyes, éljen!)

Szabad legyen nekem a nemzetiség kérdésében hasonló eredményt várni, hiszen, az igazság és méltányosság követésének varázs ereje van, mely minden romlatlan ember szívéhez magának utat tör s bizodalmat ébreszt, s ezen bizodalom az, melylyel a nemzet egy kincsesel gazdagabb, a reactio pedig egy fegyverrel gyengébb lesz. En Deák Ferencz urnak indítványát, mind beltartalmára, mind kül formájára nézve pártolom. ↓

Gorove István beszéde.

Tisztelt képviselőtársam, Deák Ferencz nemzeti ügyünknek semmi által nagyobb s fényesebb szolgálatot nem tehetett, minthogy a képviselőház első felszólalásánál a fejdelem, a nemzet, a világ figyelmét az eskük, a szerződések, a jogosság s a törvényes igazság terére fordítá.

Ha a lefolyt 12 év után elmondhatjuk, hogy minden szerencsétlenség e szerződések megszegéséből eredt — hoc fonte derivata clades — első felszólalásánál a nemzet nem járhat el nagyobb méltósággal, mintha ünnepélyesen elmondja azt: „velünk az Isten igazsága!“ — s igyekezzék meggyőzni a fejedelmet, az eddig folytatott kormányrendszer hibái s képtelensége előtt már, hogy a hitlevelek s kötések ereje felette áll minden teoriának s személyes hajlamnak, — igyekezzék meggyőzni a fejedelmet, hogy a magyar szabadsága s léte biztosítékait, e részben a keresztény vallás s közerkölesiség azon sanctiójára alapítá, melynél magasztosabbat, ünnepélyesebbet emberi lelkiesméret ki nem gondolhatott, s melyet az emberi elme azért talált fel, hogy elejét vegye a fejedelmek s nemzetek tetteles összeütközéseinek, az innen eredő gyászos következményeknek s szenvedéseknek.

Nem járhatunk el tehát helyesebben, mintha elmondjuk, hogy semmit nem követelünk, mi bennünket Isten és ember előtt meg nem illet, de viszont mindazt, mi ez alapon épül, szent — s megdönthetlenné tartunk. Az ily alapra fektetett jogviszonyoknak következménye ama határtalan ragaszkodás a fennálló intézvényekhez s törvényekhez, mely egy nemzetnél sincs kifejtettebb alakban, mint a magyarnál, s a stabilitás azon érzülete, mely a közélet, s különösen az alkotmányos élet legbecsesebb kincse, sajátja.

Mi első felszólalásunknál a nemzet ez erkölcsi oldalait mutatjuk be, azokat, melyeket a lefolyt 12 évben az ausztriai státusférniak soha számba nem vettek, örökké tagadtak, sértettek.

Mi az indítványozó által kifejtett jogalapon követeljük százados önállásunk visszaállítását, visszaköveteljük utolsó törvényeinket, a 48-kiakat, mint a melyek ez önállásnak Ausztria irányában utolsó zárkövét, historiai fejleményeink utolsó nyugpontját képezik.

E historiai fejleményeket minden magyar ismeri. Csak azon bécsi államférniakhoz van e részben néhány szavunk, kik 48-diki törvényeinket rögtönzöttéknek, tumultuariusoknak állítják.

Ezek tehát — úgy látszik — nem ismerik sem az 1791-ki, sem az 1825-diki fejleményeket.

Nem tudják, hogy különösen a 25 évi időszak óta, jelesül 1832—48 a nemzeti jogok védelmén a koronként megújuló megtámadások ellen egy szervezett nemzeti párt, a nagy nemzeti többség pártja állott. Nem tudják, hogy e többségnek fenálló törvényeink nyomán bavallott programja volt a nemzeti kormány; hogy e program formulázása elkerülhetetlen nemzeti szükség volt, s hogy a megélt nemzeti élet vezetésére s a formáiban elavult collegialis testületek elégtelensége mellett, ez más nem is lehetett, mint a felelős miniszterium, mely szervezetet Europa legkisebb államai: Görögország, Baden, Württemberg, mint a legnagyobbak a haladó civilizáció miatt elfogadni kénytelenek voltak, úgy mint elfogadta maga Ausztria is a Hofkriegsrathok, Cancelláriák és Hofkammern-ek helyett.

Igen, a 48-iki törvények közjogi, mint magánéletünkre nemzeti szükség volt.

Mutatja azt azon körülmény is, hogy az önállásunkra, függetlenségünkre vonatkozók egyúttlegesen hozattak azokkal, melyeket a nép democraticus érdekében megalkotni a törvényhozás jónak s halasztatlannak talált.

És mégis e törvényeket rögtönözötteknek, s azért ignorálandóknak találják a bécsi statusférfiak!

És ha e törvények rögtönözöttek volnának, s gyökerei nem lennének a nemzet testében oly mélyen, oly messze elterjedve, hogy magyarázhatná meg valaki a 48/49-iki harcöt, melyet a nemzet a legnagyobb lelkesedéssel mellettök folytatott?

Hogy magyarázhatná meg valaki azt, hogy midőn 12 évi elnyomatás után a nemzetnek a lehető legszűkebb alkotmányos tér nyílt, akkor, midőn organizált párt, alkotmányos gyűlpontok nem léteztek, midőn még a sajtó alig mert szabadabban nyilatkozni, az ország legtávolabb részeiben, legkisebb, mint legerősbb pontjain, mint egy hang emelkedett a 48-diki törvények visszaállításának követelése?

Faktiók, conspiratiók, pártok, terrorizálás volt-e ez oct. 20. után, s az e ma itt a nemzetgyűlésen, midőn ellenök egy hang sem, mellettök 330 képviselő szózata emelkedik?

Nem, tisztelt képviselők! e törvények ezek életével, martyromságával, hontalan bujdosásával, szenvedésével vásároltattak meg, lettek lelki sajátai

a nemzetnek, — és ha szabadságainkat vérrel szer-
zetteknek nevezhattuk eddigelé, vérrel és szenvedés-
sel szerzetteknek állithatjuk különösen a 48-iki tör-
vények biztosította szabadságainkat.

Nemzetünk e szilárd, merev, mondhatni vallá-
sos ragaszkodása mellett a 48-iki törvényekhez, mit
látunk mi a Lajtán tul?

1848-ban egymás után két alkotmányt;

1849. mart. 4-én egy harmadikat — Reichs-
verfassung — és ez alkotmány életbeléptetésére
1849, 50, 51-ben kísérleteket, hitegetéseket egyes
tartományok irányában — míg 1851. aug. 20. a soha
nem létezett miniszteriális felelősség, két napra rá
a nemzetország megszüntetettnek nyilvánították.

Ezek csak az első lépések.

1851. dec. 31-kén a híres 49-ki Reichsaerfassung
kivihetlenné, s így megszüntnek nyilvánították. Ek-
kor azonban új alkotmány — tehát 48 óta már a 4-ik
— az u. n. organische Grundgesetze hirdet-
tetnek ki.

Ezekben tanácsadó bizottmányok bera thende
Ausschüsse állítatnak fel a kerületi hatóságok
s helytartóságok mellé — a magas nemesség, a nagy
és kis birtok s az iparosztályból.

Létesítésökre nézve azonban mély hallgatás áll
be ismét a keleti háborúig 1854. jul. 19 ig.

Ekkor rendi képviselvek adatnak minden ko-
ronaország számára.

E részletesen közlött alapvonalok után, s így e
4-ik alkotmány után jön ismét mindig az absolutis-
mus legridegebb gyakorlata mellett 5 évi hallgatás
— 1859-ig, az olasz hadjáratig. Ekkor jönnek azután
új kísérletek, megerősített birodalmi tanácsok min-
denféle alakban — 1860 oct. 20 s 1861. febr. 26-aig.

Mindezen alkotmányok kiadatnak a legnagyobb
ünnepélyességgel és az infallibilitás legnagyobb, leg-
szigorubb sanctiójával.

12 év alatt 5 — 6 alkotmány!

Mik ezek, uraim! egyebek, mint tapogatózások,
mint experimentatiók, miként ezt a febr. 26-diki di-
plomára az azt hirdető hivatalos ujság ki is mondja,
mik ezek egyebek, mint papirra rakott statutheo-
riák, bureauk s tanszékek kifolyásai, melyeknek az
élettel semmi közük, melyek a birodalom népeinek
életszükségeit, historiáját, legszentebb tulajdonaikat

tagadják, ignorálják? S nem-e fényesen igazolja ez állítást a Reichsrath utolsó alakulása, midőn a legújabb alkotmány mellett 343 követi Voks közül csak 127 voks nyilatkozata? s így e 127 voks alkotmányos támogatásával akarják a bécsi uj államférfiak a birodalmat átalakítani!

És ilyek után ítéljen azután a világ köztünk s a Lajtán tuliak közt. Oda adhatjuk-e mi az ily örökké ingó alapokra fektetett alkotmányokért saját 900 éves alkotmányunkat? oda adhatjuk-e a 12 év alatt 6-szor megváltoztatott alkotmányos formákért a nemzet öröféneti s democraticus aspiratióit szentesítő 48-iki törvényeinket? oda adhatjuk-e tapogatódzó s experimentáló teoriákért ezeréves nemzeti éltünköt, önállásunkat? Ilyek után mondja ki felettünk ítéletét a világ! — mi ez ítéletnek nyugodt lélekkel nézhetünk elé. —

Igy tekintem én s velem együtt a t. képviselőház a 48-iki törvényeket, saját nemzetem, a fejedlem s az ausztriai tartományok irányában.

Ezért kívánom én előttem szóló t. képviselőtársaimmal együtt az 1848-ki törvényeknek teljes helyreállítását.

A szó alatt: „teljes,“ névszerint oda értetni akarom egész terjedelmében a magyar pénz- és hadügyet.

Miért kívánjuk mi finantzügyeinket magunk kezelni?

Ha e részben nem volna törvénykönyvünkben ezer törvény; ha e részben nem rendelkeznének a 48-iki törvények oly szabatosan; ha nem tudnók, hogy az adómegajánlási jog az alkotmányosság első betűje; ha a 12 évi elnyomatás mindezt elfeledtette volna velünk: azon pénzügyi kezelés után, melynek eredményeit t. barátunk Lónyay M. oly világosan tüntette elő, — szóval a 12 év alatt csinált harmadfél ezer milliónyi adósság s pazarlás elegendő ok volna arra, hogy ily kezezből, melyek egy egész birodalmat a banqueroute örvényének szélére vezettek, saját pénzügyeinket általvennünk mulaszthatlan köteleességünk legyen, nehogy e terhek még jobban összehalmoztasanak, s az előbb-utóbb bekövetkezendett, roskadás alatt nemzetünk közvagyonra s annyi milliónak verejtéssel szerzett tulajdona veszendőbe menjen.

De mi ezen felül igen jól ismerjük törvényeinket; igen jól tudjuk, hogy az adómegajánlási jog nél-

kül alkotmány nem létez; igen jól tudjuk, hogy ezzel Európa legkisebb alkotmányos államai bírnak, s még azt sem felejtettük el, hogy e jogunkat akkor is megtudtuk védeni, midőn az az európaiag mindenható Metternich-kormány által 1822—23-ban, midőn az győzelmesen hordta körül fegyvereit Nápolyban és Piemontban, megtámadtatott, — s nem csak új törvények által, de a rá következő idők tanúsága szerint, tetteleg is tudtuk biztosítani.

De nézzük csak, hogy állana az adóügy gyakorlatilag az oktoberi s februáriusi rendelvények szerint, a már eddig felállított magyar intézvényeinkkel szemközt.

Ugyan miként szedetnék be az oly adó, melyet nem a magyar országgyűlés ajánl meg? A végrehajtó hatalom, fent mint lent, különösen a hatóságoknál felelős magyar kezek közt van. Ezekre akarják bízni a beszedetést? az executiókat? — Tehát így a tisztviselők félig magyarok s így alkotmányosak s felelősök, félig németek s így alkotmányellenesek legyenek? Vagy meg akarják-e hagyni a finantz-tisztviselők seregét? s így idegen tisztviselőket akarnak hagyni az általok is már alkotmányosnak birdetett hazában? Ezekre akarják bízni az adóketetést? s a kivetés igazságtalansága vagy hibái feletti panaszok elintézését? Ez már a biráskodásba vág, s itt megtámadtatik az igazságszolgáltatás elve, melyet máris magyar kezek közé tettek le. — Ezekre akarják bízni a végrehajtást? ez széles e világon a politikai hatóságok körébe tartozik, s itt megtámadtatik a belpolitikai önkormányzat, melyet már magok is elismertek.

Igy támadtatnék meg még az országnak azon csekély közjogi állása is, melylyel ők az országot oly kegyelmesen megajándékozni akarják.

Igy lenne az alkotmányosság hazánkban valószínű illusio, vagy ha tetszik, egy permanens ostrom-állapot.

Ha pedig százados jogaink s a nemzet egyhangu követelésénél fogva visszaadatik az, mi sajátunk: az adómegajánlás teljes mértékben: ugyan mi feladata maradna fen egy bécsi finantzminiszternek más, mint a magyar országgyűlés által megajánlott adóösszegekről, kiadások- s bevételekről német „Ausweis“-okat készíteni?

Igy a hadügyminiszterség is.

Tudjuk, hogy a magyar hadsereg kérdése, bár történelmi fejleményeinknél fogva teljes kifejtését nem is nyerte meg, de éppen úgy tartozott a magyar országgyűléshez, mint bármely más bel-kérdés. Ide tartozott mindenekelőtt a katonaillesítés, mint az alkotmányos létnek legegységesebb része. Ezt akarják nekünk megtagadni? De ekkor megtagadnák magát az alkotmányosságot éppen úgy, mint az adóügynél. — Megadnák ezt? De akkor mi fogná feltartóztatni azon természetes fejlődést, melynek utolsó zárköve maga a magyar hadügyminisztérium? Vajjon azon országgyűlés, mely mindenegyéb tárgyakkal jogilag foglalkozik, nem fog-e e száz alkalmat találni, hogy az adót, hogy az ujoncz állítást oly feltételekhez kösse, melyek a nemzetet vezessék abbéli követeléseinek utolsó corollariuma-hoz? Az 1830-ki országgyűlés sürgette a magyar tisztiek alkalmazását; az 1830 és 1840-diki sürgette és el is érte az ujonczállítás szükségének kimutatását. Így fejlődött tehát a magyar honvédelmi ügy is egész 1848-ig, midőn az betetőzését, a magyar hadügyminisztériumot kivívta. — Mi nyeretnék tehát az által, ha a magyar hadügyminisztérium megtagadtatnák? Nyeretnék a nemzet s a fejedelem közt egy örökös ujjhuzás; megnyitnák egy következményeiben be nem látható vizsgálkodás forrása; eleje vétetnék a közbizalom megalakulásának mindaddig, míg el nem jutna a nemzet a 48-ki 3. t. cz. általunk szent és sérthetlennel tartott 6-ik szakaszához.

Vannak igenis e kérdésnek is nehézségei. De ki állította azt valaha, hogy egy birodalomnak, milyen az ausztriai, végleges szervezése könnyű dolog? E kérdésnek nehézségei felett lebeg azonban a magyar hadsereg vitézsége és zászlóihoz való hűsége; azt pedig csak senki nem fogja állítani, hogy a magyar hadsereg azért, mert magyar, kevésbé vitéz; azért, mert magyar, kevésbé hű leendő alkotmányos királya zászlóihoz.

Igy állanak szerintem a 48-ki törvények; így jutottunk el a birodalmi kapcsolatra nézve a személynél elvéhez.

Megkísértetett az ellenkező, megkísértetett a centralisatio legridegebb, legszigoribb formái közt 12 éven keresztül, és mi lett a következménye? Elmondták előttem szólott képviselőtársaim, miként metszetek el a népből a kormány iránti bizalom gyökerei, miként

szegényítettett el az ország a képtelenségig terhes adózások alatt, idegenítettett el majdnem az összes nemzeti köztulajdon, — miként halmoztatott fel a legmeddőbb czélokra a közel harmadfélezer milliónyi statusadósság.

Mily sebek ejtettek nemzetiségünkön, miként volt elegendő magyarnak lenni, hogy valaki üldöztesék, vagy legalább is gyanúsítottassék, miként szorították ki lassankint nyelvünk nem csak a hivatalokból, de a legapróbb iskolákból is, miként tétetett semmivé személy s vagyonbátorság, sőt tul ezeken még a fejedelmi jogok miként bocsájtattak áruba pillanatnyi érdekekért. — De nyomozzuk-e következeseket még tovább.

Felállítottott a nagy Ausztria, az új Ausztria eszményképe; az osztrák állambölcsek föltétlen urak lőnek úgy a Lajtán innen, mint tul — s hová vitték a birodalmat? s vele lenyűgzőtt hazánkat?

Mit eredményezett e csábképet űző külpolitika, mit eredményezett hazánk autonomiájának elnyomása, — magának Ausztriának külpolitikai állására, magára a világ nyugalomára nézve?

Midőn a mult század elején a vallási és szabadsági harcok — s a pragmatica sanctio behozatalával a német tartományok irányában consolidatiót nyertek a magyar viszonyok: az európai statusrendszerben hazánk is, bár szerény, de eléggé határozott helyet foglalt.

Ausztria mint nagyhatalom csak úgy léphetett fel, összes erejével csak úgy rendelkezhetett, ha a magyar nemzet támogatására számíthatott.

1849-ben ez állás megváltozott. Ausztria tetteleg megnyerte a hatalmat Magyarország összes ereje felett rendelkezhetni, s e pillanatban Ausztriának erősbnek, hatalmasabbnak kell vala lenni, az európai egyensulyra nagyobb erővel hatni. Hitték is ezt Bécsben, s mámorosan lebegett szemeik előtt a megíjadott, a megerősödött óriás, az új Ausztria!

A következes megmutatta, hogy mi e hitből eredett: — csak a csalódás volt óriás!

Angolhon a mult század elején, bár nyílt szövetségben a spanyol örököségi harcban Ausztriával az örökké dicsőséges Rákóczi küzdelem s az ausztriai kormány közt őszinte, jószándéku intermediatiót folytatott. Az angol diplomacia 1849-ben közönyös volt irántunk

s elnézte az orosz interventiót. Azonban, ha egészen közönyös volt is a küzdő nemzet sorsa s alkotmánya iránt, nem volt az orosz interventióra nézve, s ez el-lenszenvet azonnal éreztette is a magyar mennkült-tek kiadása tárgyában s később a keleti háboruban vége lön Ausztria irányában a szives egyetértésnek, s így Ausztriának ezen, ha nem is legtermészetesebb, de legelnézőbb barátja meghült, visszavonult, kivált midőn látta, hogy az az idegen fegyverekkel győzelem után a hódító kérlelhetlen szerepét játszotta Magyarorszában.

Nem így az angol nép, e nemes, e szabadság-szerető nép. Azon érzület, mely e népen minden szabadsága, függetlenségeért küzdő néptársa irányában annyi rokonszenvben, annyi aldozatkésztségben nyilatkozott, nyilatkozott 48—49-ben irányunkban is. 1849-ben még néhány hó — s meg vagyok győződve, hogy e nép megerősödött s alakot nyert közvéleménye miniszteriumát más politikára terelte volna.

Tudva vannak t. képviselőtársaim előtt is ez élénk, e meleg részvétnek számtalan nyilatkozatai; tudva van, minő baráti karokkal fogadtattunk mi, ügyünk élő romjai, kik vendégszerető partjaira hánytatánk s én legalább, ki e sympathiájoknak tanuja s részese voltam, ki közelről láttam mennyi szenvedő magyar kebel merített erekből vigasztalást, legszentebb kötelességemnek tartom, itt nemzetem színe előtt a hála adóját leróni.

Ugy áll ma a civilizáció haladásával az európai népcsalád közügye, hogy nincs nép, mely törekvéseiben néptestvéreinek morális támogatását nélkülözhesse, s azt hiszem, e részben ügyünk igazságától néptestvéreink eddig nyilvánult sympathiájukat sem vonandják meg, nem különösen az angol nép.

Az angol népnek legközelebbi — különösen a halhatlan Canning ideje óta lefolyt multját lapozva, nyugodtan mondhatom el, hogy azon nép, mely a spanyol felszabadítására oly végtelen sokat áldozott, azon nép, mely a görögök mellett a navarini ütközetet előkészítette, mely a svajczi alkotmányt 1847⁸-ban a már megalakult európai coalitio veszélyeitől megóvta, mely az olasz szabadságnak is oly kiszámíthatlan szolgálatokat tett; azon angol nép, mely Canadát egy véres fölkelés elnyomása után a legszabadabb alkotmánynyal látja el, mely saját civilizált coloniái-

nak rendre alkotmányokat maga nyújt: törekvéseink melletti sympathiai sem fognak kiszáradni. Angolhon külpolitikája sem népének igazságszerető s nemes érzületénél, sem anyagi érdekeinél fogva, — s e kettő szerencsés találkozásának csak örvendhet a világ — más, mint szabadelvű nem lehet, bárhova látszassanak gravitálni a személyes hajlamok s a régi traditók reminiscenciái.

A magyar s olasz elnyomására fektetett kormányrendszer érezhetőbben nyilatkozott Franciaországra nézve.

A novarrai ütközetben nemcsak Piemont győzetett le — az által Ausztria ura lett Olaszországnak. Nem csak a bécsi congressusnak minden stipulatiói állottak vissza, — de tul ezeken Olaszország fejedelmei s hercegei az előbbinél még nagyobb s érezhetőbb hatása alá kerültek Ausztriának. S így a francia befolyás Olaszthonban majdnem végkép megsemmistült. De ez állás nehézsége Franciaországra nézve leginkább Rómában nyilatkozott. 1849-ben francia fegyverek vezették ide vissza a fejedelmet, és mégis nem a francia tanácsok voltak azok, melyek ott meghallgattattak. Az olasz-római nép sorsának Ausztria ön intézője. Franciaország Ószentsége tanácsában mint félellenség tekintetett. Nagy-hatalom — mint Franciaország ennél ferdébb állásba nem jöhetett, s természetesen semmi sem éleszthette fel a százados francia politika hagyományos emlékeit Olaszthonra nézve, a bécsi congressus művei iránti gyűlöletet, a juliusi kormánynak Ausztria irányában szenvedett diplomaticus vereségei emlékeit, mint ama politika, melyet a magyar elnyomásával kezdődött új aera Ausztriára nézve eredményezett.

Meglett tehát a „*manet alta mente repositum.*“

És Ausztria vaskövetkezetességgel üzte politikáját ugy Magyar-, mint Olaszországban.

E közben fölmerült a keleti kérdés. Tisztelt képviselő társaim ismerik ezt minden phasisaiban. Sebastopol elesett s reá megkötetett a párisi béke, s a békével a Sainte-Alliance felbomlott — Oroszország elhagyta Ausztriát. Poroszország előbb közömbös lett iránta, — utóbb más politikai irány felé indult.

Ausztria maga maradt. A nyugati szövetség pe-

dig még szorosabban megalakult — s az olasz kérdés előtérbe vonult. Ausztria Magyarországot elnyomó s centralisáló státusfőrfiai ekkor követték el a legóriásabb hibát. A helyett, hogy a híres orosz ultimátissimum után szorosabban csatlakoztak volna a nyugati szövetséghez; a helyett, hogy segédkezeket nyújtottak volna annak az olasz kérdés megfejtéséhez, melyben magok is különösen érdekelve voltak; a helyett, hogy a csomó megoldásához minden ponton igyekeztek volna hozzájárulni: mereven ellenszegültek minden kísérletnek, mihelyt ez alkotmányos alakban mutatkozott, s merevebb modorban talán folytatták az olasz politikát, mint azt a congressusok epochája alatt a Metternich-kormány tette. Az elnyomott, a nagy Ausztriába olvasztott magyar nemzet pedig nem emelhetette fel szavát az olasz nép jogos és igazságos követeléseiről és az általunk mindig sympathiával kísért olasz nemzeti ügy mellett.

Két évre a párisi békekötés után a francia hadsereg az ausztriai seregek által megszállott Piemont segítségére megjelent. Mindnyájan tudjuk, mi erre következett: ütközet ütközet után veszett el — Ausztria Lombardiával s olaszboni befolyásával lett szegényebb — s Ausztria népei még száz millió státuskölcsönnel lettek megajándékozva.

De más volt-e a politika, melyet a magyar alkotmány romjaira felállított bécsi kormány 1849. után Németországban folytatott?

A híres márcz. 4-ki kremsieri alkotmány Németország kiegészítő részeire, a osztrák-német örökös tartományokban is felfüggesztetett, megcsönkített s 1851. dec. 31. végkép eltöröltetett, — elenyészett az ausztriai nyomás alatt az erfurti parlament, és ezután egymásután következtek a bregenzi találkozás, a varsói találkozás, megkötöttetett a híres olmüzei conventio Manteufel s Schvartzenberg között: Németországot 40 ezernyi osztrák sereg lepte el, köztük — mert lebilincselve valánk — magyar csapatok is, a hessen-casseli nép, melynek akkori magaviselete előtt meghajolt minden alkotmányos ember, — leigáztattott, s a Schlesvig-Holstein népező ügye a fegyveres megszállás s az ausztriai politika által megdöntetett.

Csakhogy Poroszország sem feledé el e háttérbe szorítását, természetes állásának e lejobb szállítását;

csak hogy e merész, de rosszul számitott föllepésnek még sem lehetett következménye az, mit Bécsben terveztek; Poroszország jelen fejedelmének kormánya azon nemes politika által, melyet oly kitarással folytat s melyet nemcsak a Spree és Elbe, de itt a Duna partjain is minden szabadság-szerető kebel a legmélyebb részvétellel kísér, visszafoglalta, sőt magasbra emelte előbbi állását, — Ausztriának összes népeivel a német szövetségbe való belépése az európai, különösen a francia diplomacia által meghiusított, — ez volt egyetlen örömvirága a gyászoló magyar kebelnek, melyet e nehéz időkben a gondviselés neki nyújtott.

Ily állapotokat idézett elő a 48-ki törvényeink s önállásunk megszüntetése, lenyűgöztetésünk, elnyomatásunk.

Mindezek mint tények fekszenek az európai diplomacia előtt.

Ez első felszólalásunknál folyt discussiók — s az ezekben a lényegre uralkodó egyhanguságból pedig a világ látni fogja, hogy nemzeti törekvéseink épen ugy törvényesek s igazságosak, mint szabad-elvtiek s haladásiak.

Korunk ellenállhatlan iránya az erkölcsi s anyagi haladás, eszközül e célra elvitázhatlanná vált már az alkotmányos szabadság.

Voltak idők, midőn ez irányt az enyészet fenyegette, s a legnagyobb elmék s legnemesb keblek aggodalommal, kétkedéssel teltek el.

A két legnagyobb próbán azonban az európai nép diadalmasan ment keresztül; az egyik volt a bécsi congressus utáni időszak; a másik a novarrai s világosi s az 1851. december 2-ik napokat követő időszak.

És mi, különösen ez utolsó válságnak szenvedő osztályosai, korunk nagy elvéhez, szabadságszeretünkhez, haladási aspiratióinkhoz hivek maradtunk, egy pillanatra sem tántoritva el azon nemzeti feladástól, mely nekünk az európai emberiség ügyére nézve e nehéz, e veszélyes ponton osztályrészüln jutott — és Isten megáldja e nemzetet e hűségért, e kitarásért.

Ez, uraim! létezésünk jogcizime, ez forrása a közvélemény támogatásának!

Mi lenne itt Középeurópában s a nyugoti civilizatio s a keleti élet érintkezési pontján, mi lenne itt ma is, ha a szent István koronája alatt élő 14—15 milliónyi nép az európai kívánalmak által úgy áthatva nem volna, ha kitartási jellemvonása mellett ez érzelemről biztosítást is nem nyujtana?

Ausztriában 48 óta sok változott, — csak a külpolitikai irány maradt a régi, csak azon politikához maradtak hiven az új államférfiak, mely az absolutismust a legközelebbi szomszédállamoktól a legtávolabb esőkig a maga merevségében ügyekezett fenntartani, mely ellenséges indulattal kísérte az oláhmoldva, a szerb függetlenségi harcokat, ilyenekkel a görög-nemzeti mozgalmat, s összetett kezekkel nézte a tengerre készülő francia-angol-orosz expeditiót s a navarini ütközetet.

E politika nem változott; s az az Európa, melynek szent tanai a világ minden részeibe kihatnak, közönyösen nem nézheti keleti testvéreinek sorsát, s miután Ausztria nem teljesíti azon feladatát, mely közel szomszédságánál, mely saját anyagi érdekeinél fogva itt a keleten neki jutott, általvették e szerepet a nyugati hatalmak: Franciaország s Angolhon, s a keleti háboru után Európa lapjai közt felállított a dunai fejedelemségek állama — Ausztria nélkül sőt Ausztria ellenére, mely — habár kiesiny is — részben legalább teljesítse a feladatot, mit Ausztria teljesíteni elmulasztott.

Azt mondá egy francia státusférfiu: „ez a mi eszméink egy előretolt örállomása” — az eszme alatt a civilizatiót értette; mi magyarok ez új államot, eszméink, elveink e testvérét, a velünk közös civilizatio ez új bajnokát csak örömmel, rokonszenvvel üdvözölhetjük, s azon hiedelemben, hogy jogainkat s szomszédi érdekeinket tiszteletben tartandja, csak szerencsét kívánhatunk nemzeti fejlődéséhez.

Ezek lettek Magyarország elnyomásának eredményei Ausztria külpolitikai állására s a világ nyugalomára nézve. Ily politika lett lehetséges, midőn Ausztria fejedelmével elhittették, hogy a magyar önállás megszüntetése Ausztria nagyságát vonandja maga után.

Ausztria nagyságát álmodák és lett — súlyedés.

Ausztria hatalom-terjeszkedését képzelék — s a birodalom egyik legszebb tartománya elveszett.

A nagyhatalmak tanácsában a tulsuly reményét ápolák — s maguk maradtak. Magyarország kibékülését hirdették — s seregeiket naponkint növelék.

A magyar dús földjének erejéből finanziaákat akarák rendezni — s készitének egy bábeli zavart.

Erszényeinkből gazdagodni akartak — s elszegényiték magokat s velök együtt a magyart.

Fog-e a fejedelem ezután is a tények e kérlelhetlen nyilatkozata után ily státusférfiakra hallgatni?

Miután 10—12 éven keresztül ily kecségtetések, ily suttogások közt ringattatott volna, elvégre a történet folyamának hatalmánál fogva nekünk is nyílt alkalom szavunkat hallatni, nekünk a nemzet képviselőinek, kiknek jogunk is kötelességünk is az igazság s a nemzet aspiratióinak szavát hallatni; nekünk kik e sokat szenvedett haza gyermekei vagyunk, kik mint egyesek is osztozunk a nemzet fájdalomában s szenvedéseiben; meg fogunk-e hallgattatni mi, kik néhány rövid óra alatt mondjuk el azt, minek a 12 év szomorú eredményeit kellene kitörlni, s nem fognak-e bennünket, midőn így nyíltan s őszintén szólunk, demagógoknak, javíthatlan forradalmiaknak keresztelni, szenvedélyekkel, ábrándokkal, önzéssel vádolni? — kik ezredéves sajátunkat védjük, azok irányában, kik talán polgári erényeket — sőt vádolnak — követelnek magoknak, midőn a másé, a magyaré után ásitoznak? kik a fejedelem személye körül számitva leshetik a pillanatok kedvezményeit, s minden egyes szavok hatását hidegen mérlegezhetve, a fejedelem színébe cseppenkint szivárogtathatják be a legkárosabb ellenszenveteket. De mi kötelességünkhöz hiven elmondjuk mit egy jobb jövő után sovárgó szivünk sugall, s mit veszélyben forgó hazánk érdeke parancsol; elmondjuk e helyen, melyre a nemzet bizodalma állított.

És ha felszólalásunk sikertelen marad, a népek felett örökdő Istenre s nemzetünk erkölcsi és hazafi erényeire hivatkozunk.

Tanácskozásunk a mult 12 évnek mindinkább kikerekülő képe.

Indítványozott első főlshólatásunk legyen a legközelebbi nemzetjövendőnek hirdeteménye, és ha nem lesz, legyen politikai evangelioma, melynek apostola a nemzet minden egyes tagja — és ha így lesz hiszem, nem messze az idő, midőn az ige testté válik.

Egyébiránt az előterjesztett indítványnak mind tartalmára, mind formájára nézve Deák Ferenczcel szavazok.

Magyarokat a velők egyhitt a magyart.
Tog-e a fejedelem ezant is a kények e kényel.
Hasonyainkhol gazdagodni akarok — a elazo-
akarak rendezni — a késztének egy dábél.

Mintón 10 — 12 éven keresztül ny közegetérek
ily sültégek két ringattatol volna, elvégre a tör-
ténét folyamának hatalmával fogva nekünk is nyilt
alkalom szavunkat hallatni, nekünk a nemzet képv-
söldinek, kiknek jogunk is kötelezőségünk is az igaz-
ság a a nemzet asparatiónak szavát hallatni; nekünk
kik e sokat szenvedett hazá gyermekkel vagyunk, kik
mint egyesek is osztottunk a nemzet fájálmáiban a
szenvédéseiben; meg fogunk a hallgatatait mi, kik
néhány rövid órá alatt mondjuk el azt, minék a 12 év

D-BALLAGI GEZA

szomori eredme...
bennünk, midőn...
magyokunk, javítottan...
töni, szenvedélyekkel...
— kik szenvedés...
kik talán...
nek magoknak...
kik a fejedelem...
tanatok...
hídegen...
kint...
veket. De mi...
egy jobb...
szélyben...
e helyen...

és ha...
felett...
örényeire...
Tanácskozásunk a múlt 12 évek...
kikerült képe.

